

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: АРХЕТИПНИЙ ПІДХІД

АМОСОВ

Олег,

AMOSOV

Oleg,

доктор економічних наук, професор, засл. діяч науки і техніки України, Перший заступник директора Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Харків.

Анотація: у роботі представлено визначення концептуальних засад публічного управління. З'ясовано вплив на формування публічного управління архетипів, що сформувалися в суспільстві. Доведено існування концепції публічного управління, засадами якої є суспільна думка, суспільні інтереси та життєдіяльність громадян суспільства. З'ясовано методологічне підґрунтя публічного управління, зокрема детерміновано принципи, функції й методи публічного управління. Визначено домінуючий архетипний підхід під час створення засад для формування солідарного суспільства.

Ключові слова: публічне управління, концепція, архетипи, методологія солідарного суспільства.

УДК 342:321:316:159.9

Постановка проблеми. Управління країною як соціально-економічною системою зумовлює залучення до процесу ухвалення управлінських рішень представників усього громадянського суспільства. Таке управління спирається на архетипи демократії й на рівні держави набуває рис публічності. Безперечно, публічне управління не може не розвиватися, якщо не спирається на архетипи демократії, які, власне, і стимулюють процеси суспільної трансформації, транспарентність представницької влади, її відповідність демократичному управлінню. Усе це не може не забезпечувати ефективність регіонального управління, його, так би мовити, природного характеру. Тож, питання, що порушують автори дослідження, є актуальними сьогодні – у часи нинішніх цивілізаційних зрушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені вище питання є нагальними для вітчизняної теорії та практики. Вони розглядаються вітчизняними дослідниками, серед яких, перш за все, слід відзначити представників вітчизняної школи, сформованої в Національній академії державного управління (НАДУ) при Президентові України, зокрема Ю. Ковбасюка, О. Оболенського, С. Романюка, В. Трощинського та ін., у регіональних інститутах НАДУ, зокрема С. Серьогіна, Ю. Шарова та В. Мартиненко, а також дослідників, що працюють у ВНЗ, – це А. Ф. Мельник, Т. Л. Желюк [1; 2; 3] та ін. Незважаючи на це, проблеми, пов'язані з методологічно чітким визначенням інституціональної основи архетипів як підґрунтя публічного управління, не вирішено, що надає можливість представлення авторських доробок.

Мета статті. таким чином, визначено як обґрунтування концептуальних засад архетипної основи публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Концепція застосування архетипного підходу являє собою систему поглядів на тлумачення управлінських процесів [4, с. 473] як колективно підсвідомих. Система поглядів на публічне управління почала формуватися разом із виникненням поглядів на теорію та практику управління – менеджмент. Дослідники [5, с. 7] наголошують, що розвиток менеджменту починається з письмових джерел, що дійшли до нас із Давнього Єгипту («Повчання гераклеопільського царя своєму синові», ХХІІ ст. до н. е.). У творі йдеться про правила та мистецтво державного управління й господарювання. Абстрагуючись від державного управління, припустимо, що увага до людини в межах управління панувала і в ті часи, коли рабство вважалося найбільш ефективним способом ведення господарства, і за часів розвинутого капіталізму, коли виникло бачення економічної людини та усвідомлювалась її роль у суспільному виробництві, і в сучасний період, коли економіка країн світу трансформується, набуває інтернаціональних рис, а людина стає більш мобільною, адаптованою й професійно спрямованою, рівень професіоналізму та кваліфікації якої дає змогу говорити про інтеграцію тієї чи іншої країни до світової системи господарювання.

Інституціональна основа архетипного підходу до публічного управління охоплює наступні складові:

- держава;
- суспільний договір, що трактує громадянське суспільство як результат конвенції соціальних феноменів (інститутів);
- закон (право).

Публічне управління спирається на ланцюг універсальних основоположень архетипіки, зокрема на ідею природного права (що базується на іманентній природі людини) – засновниками такої ідеї є Аристотель, стоїки та Цицерон, на ідею держави як гаранта природного права, на ідеї конституювання закону та держави в акті вільного волевиявлення людини й на ідеї народу, якому властиві суверенне право та влада.

Ідея народу, в свою чергу, передбачає наявність впливової суспільної думки (стан масової свідомості, що містить у собі ставлення людей до подій і фактів соціальної дійсності, до діяльності груп та особистостей і розглядається з точки зору відносин із соціальними інститутами або окремими особами).

Формування суспільного підсвідомого – процес складний, який можна пояснити через існування суспільних інтересів, що складаються з потреб соціальних груп, колективів, інституцій, інститутів, організацій та особистостей. Суспільні інтереси зумовлюються економічними відносинами, що панують в цьому суспільстві.

Повернемося до визначення базового поняття та зазначимо, що «публічне управління», або «публічне врядування» походить від англ. «public administration». Разом із цим у вітчизняній практиці існує думка, що публічне управління є більш широким поняттям, а адміністрування – більш вузьким. Зокрема, дослідники підкреслюють, що у вузькому розумінні публічне адміністрування пов'язане з виконавчою гілкою влади й розглядається як: 1) професійна діяльність державних службовців, яка охоплює всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду; 2) вивчення, розробка та впровадження напрямів державної політики. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють систему державного управління, представлену адміністративними інститутами в рамках прийнятої ієрархії влади [4, с. 16].

Приєднуємося до думки науковця Т. Желюк [2] та вважаємо, що досить цікавим і таким, що заслуговує на увагу, є підхід трьохвимірного проектування публічного управління, запропонований вітчизняними науковцями Ю. Шаровим та І. Чикаренко [3] у розрізі «врядування – адміністрування – менеджмент». У цій системі врядування відповідає за ідеологічно-демократичну спрямованість, адміністрування – за інституційну організацію, а менеджмент – за методологічну основу формування та реалізації стратегій, політик і програм та досягнення конкретного соціально визначеного результату в публічному управлінні [5].

Таке бачення дає відповідь на питання щодо відсутності тотожності між публічними управлінням та адмініструванням і дає змогу обмежитись публічним управлінням як таким, що поєднує владу, бізнес та суспільство, створює підстави для побудови солідарного суспільства й має відповідати постулатам громадянського суспільства.

ГАВКАЛОВА
Наталія,
GAVKALOVA
Natalia,

доктор економічних наук, професор, зав. кафедри публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету, м. Харків.

Анотація: у роботі представлено визначення концептуальних засад публічного управління. З'ясовано вплив на формування публічного управління архетипів, що сформувалися в суспільстві. Доведено існування концепції публічного управління, засадами якої є суспільна думка, суспільні інтереси та життєдіяльність громадян суспільства. З'ясовано методологічне підґрунтя публічного управління, зокрема детерміновано принципи, функції й методи публічного управління. Визначено домінуючий архетипний підхід під час створення засад для формування солідарного суспільства.

Ключові слова: публічне управління, концепція, архетипи, методологія солідарного суспільства.
УДК 342:321:316:159.9

Процес формування публічного управління, що відповідає викликам сучасності, є складним завданням, що постає перед усім суспільством та вимагає визначення методології як системи знань про метод, під яким зазвичай розуміється сукупність практичних або розумових прийомів, кроків та інструкцій, дотримання яких забезпечує досягнення бажаних результатів [6], і виступає основою діяльності. Вона об'єднує компетентності, знання принципів, підходів, методів та інструментів діяльності.

Під методологією в контексті наукової галузі розуміємо фундаментальні положення вчення про структуру, логічну організацію, принципи, функції, методи та засоби діяльності. У контексті зазначеного подамо на розсуд авторське бачення методологічного підґрунтя публічного управління.

Так, об'єкт публічного управління – відносини з приводу впорядкування суспільних справ на державному, регіональному та місцевому рівнях управління на базі архетипів народовладдя.

Предметом публічного управління є закономірності, принципи, методи, форми, тенденції теорії та практики впорядкування й забезпечення вирішення суспільних проблем.

Функції публічного управління є такими: визначення, формулювання та ранжування суспільних проблем; визначення підходів до вирішення проблем, що виникають у «трикутнику» «влада – бізнес – громадяни»; формування адміністративних структур, що тяжіють до адаптивного щодо вирішення проблем типу; розробка нормативних документів та плану дій щодо вирішення суспільно значущих проблем; організація функціонування механізмів публічного управління; реалізація публічного контролю; оцінка ефективності та результативності публічного управління.

Відмінність концепту публічного управління від інших управлінських концептів полягає в тому, що воно базується на «само»: самодіагностиці проблеми, самовизначенні проблеми, самоформулюванні, самопропозиції вирішення проблеми, самовизначенні кращого варіанту політики, самовизначенні кошторису, самоприйнятті плану дій, самоконтролі й самооцінці, тож, відповідно, передбачає залучення архетипів демократії.

Базове «само» передбачає посилення децентралізації й відповідну демократизацію управління на рівні регіону та місцевого самоврядування. Зокрема, принцип «само» на місцевому рівні інтерпретується як самофінансування, самооподаткування, самозабезпечення, само вирішення та самоконтроль.

Принципи публічного адміністрування є наступними: науковість, системність та комплексність, дієвість, прозорість, демократичність (широкий доступ населення до вирішення суспільних проблем), підконтрольність членам громади, самодостатність (для вирішення проблем), адаптивність та креативність.

Методи та засоби діяльності в публічному управлінні повторюють загальноприйняті в класичному менеджменті: адміністративні, економічні та соціально-психологічні.

Зазначені вище елементи методології входять до складу механізму публічного управління соціально-економічними процесами, а безпосередньо публічне управління являє собою єдність таких складових, як публічне адміністрування, що забезпечує участь громадян в управлінні, взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування з громадянами для обговорення й ухвалення управлінських рішень, здійснення процедур контролю, які відповідають інтересам різних груп суспільства, та процес управління, що має згодом переходити на засади електронного урядування.

Механізм публічного управління є складним, його елементи вдосконалюються, виходячи з потреб часу.

Так, зміни й удосконалювання можуть стосуватися суб'єктів та об'єктів публічного управління в напрямі поширення їх кола, набуття публічним управлінням характеристик солідарного суспільства; принципів – в напрямі переходу від ієрархіч-

3. Шаров Ю. Європейські стандарти публічного управління: проекція на муніципальний рівень [Електронний ресурс] / Ю. Шаров, І. Чикаренко. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.

4. Краткий экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 2002. – 1088 с.

5. Латинін М. А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання : монографія / М. А. Латинін. – Харків : вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2006. – 320 с.

6. Сурмін Ю. П. Методологічні аспекти реформування державного управління в Україні [Електронний ресурс] / Ю. П. Сурмін. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10synduu.pdf>.